

gas talajvízszint alkalmatlanná tette a területen a gépi munkavégzést. A négy nap alatt megnyitott mintegy 1600 m² területen összesen 5 jelenség folyt rajzolódott ki, melyeket feltárni nem tudtunk. Az áprilisi és májusi jelentős csapadék, valamint a Maros áradása következtében tovább emelkedő talajvíz mellett a végső csapást a lelőhelyre a június közepén, 3 nap alatt lehulló 200 mm csapadék jelentette. Makó alacsonyan fekvő településrészének (Honvéd) védelme érdekében a lelőhely mellett található csatorna zsilipjét elzárták, aminek eredményeként a víz teljes egészében elöntötte a már megnyitott ásatási területet.

Munkatársak: Balogh Csilla régész, Cseh Gabriella, Haraszi László technikusok.

VARGA SÁNDOR

300. Makó, Mikócsa-halom

(Csongrád megye) R, B, Sz, A, Á

2010-ben folytattuk a kutatást Makótól K-re, az ún. Királyhegyesi úttól D-re létesülő Ipari Park 1. ütem területén, az előző évben elkezdett 2. és 4. lelőhelyek feltárását.

Ipari park 2. lh. (KÖH 60060): A lelőhely a Mikócsa-halom lábánál helyezkedik el. Délnyugati szélét egy vízállásos terület, egy Maros-fattyúág képezi, K-i szélé felhúzódik a Mikócsa-halomra, É-on összeér az 1. lelőhellyel, Ny-on a 3., és D-en a 4. lelőhelyekkel.

2009. augusztus 10.–szeptember 15. és 2010. március 29.–június 7. között 12 290 m² területen 364 régészeti objektumot tártunk fel (ebből 2009-ben 150-et). A lelőhely többkorszakos, rendkívül intenzív. A legkorábbi emberi megtelepedésre utaló nyomok, a Makó-kultúra gödrei a *kora bronzkorra* tehetőek. Néhány gödör és egy urnasír biztosan, három korhasztásos sír valószínűleg a *késő bronzkorba*, a halomsíros kultúra időszakába sorolható. A *római kort* 6 települési objektum (1 ház és 5 gödör) és két, egymástól mintegy 50 m-re lévő, a Kr. u. 4–5. századra keltezhető sírcsoportból álló temető képviselte. A sírok között árokkeretesek és sima aknasírok is voltak. A sírok egy része rabolt volt, de még ezekben is több esetben üveg- és kerámiaedények, ékszerek maradtak vissza. Feltártunk néhány *Árpád-kori* objektumot (2 ház, 4 gödör, 1 külső kemence) is, melyek elszórtan helyezkedtek el.

Ipari park 4. lh. (KÖH 60082): A lelőhely a terület D-i részén található egy kiemelkedő dombháton, a Mikócsa-halomtól DNy-ra kb. 150 m-re. A lelőhelyet D-ről és Ny-ról egy egykori vízfolyás övezi. 2009. augusztus 13–26. között 1022 m²-en próbafeltárást végeztünk, majd 2010. április 27. és október 12. között 27 912 m²-en megelőző feltárást folytattunk. A lelőhely szélét Ny-on az egykori meder alkotja, É-on a lelőhely összeér az Ipari park 2. lelőhellyel; a K-i és D-i oldalon továbbnyúlik az ipari parkként hasznosított terület szélénél.

Összesen 576 objektumot tártunk fel. A *rézkort* (*bodrogheresztúri kultúra*) 3 Ny–K tájolású, zsugorított

helyzetű csontvázas sír és néhány gödör, valamint egy kút képviselte. A *kora bronzkori Makó-kultúra* feltárt gödrei, lakógödrei és tüzelőhelyei a felületen csoportokba rendeződve helyezkedtek el. A *késő bronzkort* a *halomsíros kultúrába* tartozó gödörök és nagyméretű anyaggyűjtők képviselték. A lelőhelyen feltártuk egy *kora avar kori* temető 207 sírját, melynek kb. 10–10%-a fülke- és aknasír volt, a 80%-a pedig padmalyos temetkezés. A temető tudományos jelentősége – a nagy mennyiségű, igen korai lelettípus és jó néhány egyedi tárgy (aranykereszt, Deszk-típusú csüngők, arany fejesgyűrű stb.) – részben abban van, hogy mindössze csak a sírok 8–9%-a bolygatott. A sírokban nagy számban kerültek elő részleges áldozati állatok (lovak, marhák és birkák). Gyakori volt a kerámiamelléklet és ételmellékletként birka hosszúfartó került a halott mellé.

A temető keltezésében a számos nagyon korai tárgytípus mellett két, Maurikios Tiberios solidus is azt támasztja alá, hogy a temető használata egyértelműen az avar kor elejére tehető.

BALOGH CSILLA

301. Makó határa

(Csongrád megye) A, Á

Makó és térsége szennyvízhálózatának kiépítése kapcsán 2010. július 7–13. között végeztünk terepbejárásokat. A tervezett beruházás 6 település területét érintette, az általunk készítendő hatástanulmány tárgyát ugyanakkor csak a településeket összekötő külterületi szakaszok vizsgálata képezte mintegy 27 km hosszan. Ennek során a nyomvonal mindkét oldalát 20–20 m szélességben vizsgáltuk.

A kiépítésre kerülő csatornahálózat nyomvonalán 4 ismert lelőhely található, melyek területén – a fent említett fedettség miatt – nem tudtunk terepbejárást végezni. Munkánk során ugyanakkor két új lelőhelyet – *Ménesjárás* (KÖH 73999), *Antal-tanya* (KÖH 74005) – lokalizáltunk a ritkás, ill. jégverte növényzetben, melyek közül az egyik avar, a másik Árpád-kori telepnyomnak bizonyult.

Munkatársak: Benedek András régész, Kovács Sándor, Pópity Richárd, Rózsa Gábor technikusok.

GYUCHA ATTILA – PARDITKA GYÖRGYI

302. Makó határa

(Csongrád megye) B, Sza, Á, Kö, Kú

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítendő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A beruházás a két megye területén áthaladva összesen 23 település közigazgatási területén valósul majd meg, a tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100–100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét

(kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken szintén nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.

A Makó külterületén végzett munkánk során 24, korábbról már ismert lelőhely területét érintettük. Több esetben tapasztaltuk a korábban külön kezelt lelőhelyek összefüggését, javasoltuk a nyilvántartásban történő összevonásukat. Területükön bronzkori, szarmata, Árpád-kori, középkori(?), ill. kora újkori leletanyagot gyűjtöttünk.

További 4 új lelőhelyet is azonosítottunk: *Pap A-tanya I. és II. (74411, 74413)*; *Dáli-ugar IX. (74415)*; *Dudás-tanya (74417)*. Területükön szarmata, Árpád-kori és újkori leletanyag került elő.

Munkatársak: Sósuti Kornél régész; Weisz Attila geodéta; Molnár Zsolt, Császi Dávid geodéziai asszisztensek; Alács Attila, Kulcsár Kornél, Bognár Margit, Rózsa Gábor, Kovács Sándor, Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné technikusok; Kovács Zsófia archeozoológus.

PARDITKA GYÖRGYI

303. Maráza határa

(Baranya megye) U, A, Á

2010 nyarán elvégeztük a Horvát Tranzit gázvezeték-építés által érintett lelőhelyeken a földmunkák régészeti megfigyelését.

Alsó-földek (HT-148 lh., KÖH 74653): Május 11. és június 2. között dolgoztunk a lelőhelyen, a nyomvonal 151+589 és 151+821 km-szelvényei között. A lelőhely Maráza falu közelében, a Himesháza–Pécsvárad útról nyíló, Maráza irányába futó bekötőút K-i oldalán, az úttól 50–200 m-re található. A gázvezeték nyomvonalában 1834 m²-nyi nyesett területből 688 m² volt régészetileg érintett. Az objektumok elszórtan jelentkeztek, szóródásuk alapján a település központja inkább a fáklyavezeték nyomvonala irányában valószínűsíthető.

A feltárás során 21 régészeti objektum került elő. Közülük figyelemre méltó lehet egy épület, melyen belül 2 kemencét is megfigyeltünk, a kisebbiket meglehetősen rossz állapotban, a nagyobbikat azonban megújított sütőfelülettel, viszonylagos épségben tártuk fel. A fáklyavezeték nyomvonalának É-i felében több karólyukat találtunk, melyek rendszert ugyan nem alkottak, de valószínűleg valamilyen elkerített részt jelöltek, talán éppen a már említett ház körül. A feltárt objektumok nagy része régészeti leletanyagban meglehetősen szegény volt, ezek alapján a lelőhelyen a neolitikus dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrájának településrészele azonosítható. Az egyik kisebb gödör leletanyaga (szürke korongolt kerámiatöredék) alapján valószínű, hogy a területen Árpád-kori lelőhely is található.

Egyesült Dózsa Tsz. (HT-151 lh., KÖH 74659): Augusztus 2–7. között a nyomvonal 150+970 és 151+215 km-szelvényei között dolgoztunk. A gázvezeték nyom-

vonalaiban 819 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 626 m² volt. A lelőhely a Geresdlak–Himesháza útszakaszt a Marázával összekötő gázvezeték-szakaszon fekszik, a marázai gázfogadó állomástól K-re. A lelőhelyet 3 kisebb szakaszban tártuk fel, és összesen 28 régészeti jelenséget azonosítottunk. A település objektumainak leletanyaga szegényes, előfordult benne avar kori és őskori kerámia is, de számos objektum volt leletanyag nélküli.

Munkatársak: Orbán Gábor, Bósz Attila, Simó Attila, Birkás Péter, Vadas Livia Zsubori István

LIGNER JÁCINT

304. Marcali határa

(Somogy megye) U, R, B, A, Á, Kö

A régészeti feltárásokat a 68. sz. főút Marcalit elkerülő szakaszának megépítése tette szükségessé, melyet a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ a tervezett nyomvonalon belül 2010. április 26. és december 15. között végzett. A kutatott terület Belső-Somogyban, a Marcali-háton helyezkedik el, melynek dombvonulata Balatonberény és Balatonkeresztúr között emelkedik ki a síkságból, a K-i és Ny-i oldalát kísérő lápos környezetből. Felszínét hordalékkúpok, völgyek tagolják, K-en és Ny-on egy rossz lefolyású ártér található.

A régészeti feltárásokat megnehezítette, hogy a Berjeg és a Középső-dűlő lelőhelyek a II. világháborús Margit-frontvonalba estek. A Hadtörténeti Intézet és Múzeum hadirégész, hadszíntérkutató és hagyományörző osztály vezetőjével, Négyesi Lajos alezredessel, és a Somogyi Temetkezési Szolgáltató Kft. igazgatójával, Pus-kás Béla hadtörténésszel együttműködve, a Honvédség Tűzszerészetének jelenlétében a II. világháborús jelenségeket régészeti módszerekkel dokumentáltuk. Ezek a jelenségek (lövészárok, lövészgödrök, 1 katonai sír) azt mutatják, hogy a területen a frontvonal mozgásban volt, hol előrébb, hol hátrább tolódott, de nem itt folytak a nagyobb harcok.

Berjeg (KÖH 66880) lelőhelyen a megelőző feltárással kutatott 4526 m²-en 72 régészeti, 14 II. világháborús objektumot; *Középső-dűlőn (KÖH 66878)* 4596 m²-en 79 régészeti, 3 II. világháborús objektumot tártunk fel. A régészeti objektumok Berjegen őskori, badeni, bronzkori, késő avar?, Árpád-kori, középkori; a Középső-dűlőn őskori, DVK, lengyeli, bronzkori, Somogyvár-Vinkovci, halomsíros és urnamezős, népvándorlás kori, Árpád-kori, leletgyűtteseket tartalmaztak. A feltárt objektumok típusai: hulladékgyödrök, agyagkitermelő gödrök, felszíni épülethez tartozó cölöplyukak, kemencék, nyújtott és zsugorított csontvázas sírok, urnasírok, gödörkomplexumok.

Bodva-dűlőn (KÖH 69037) a próbafeltárással kutatott 97 m²-en nem figyeltünk meg régészeti jelenségeket. A *Boronkai út (KÖH 66876)* lelőhelyen próbafeltárással 3318 m²-en 55; a *Berek mellett (KÖH 66894)* lelőhelyen